

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun 'Büyülu Dünya'sından 'Büyük Türkiye Rüyası'na

Osman GÜNDÜZ*

ÖZ

Efsaneler, toplumun genel belleğidir, kişiliğini ve kimliğini yansıtır. Ancak sebep sonuç ilişkisine dayalı tarih anlatısından farklıdır. Efsane anlatısında temel amaç, olağanüstü olayları nakletmek değil; derviş, veli, arif, eren ya da bilge adını verdiğimiz özel kişilerin yaşam serüvenleri çevresinde oluşan öykülerden ders çıkarmak ve alınması gereken bu dersleri belleklere kazımdır. Nitekim söz konusu öyküler / efsaneler, Osmanlı coğrafyasında dilden dile söylenerek, gelişerek, farklı varyantlarıyla zenginleşerek bir yandan gönülleri fethettiler; bir yandan da birliğin, dirliğin ve ulus olma bilincinin uyanmasında önemli görevler üstlendiler. Sepetçioğlu bu mucizeyi gerçekleştiren efsaneleri bir folklor araştırmacısı olarak değil, bir öykücü gözüyle görmüş, düzenlemiş ve hatta kurgulamıştır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Necati Sepetçioğlu, efsane, menkıbe, mitleşmiş efsane, derviş, veli, evliya.

ABSTRACT

From Mustafa Necati Sepetçioğlu's 'Magical World' to his Dream of 'Great Turkey'

Legends have an important place in social memory; they reflect the identity and personality of societies. But they differ from historical accounts from cause-effect relationship. The main purpose in legendary explanation is not to hand down supernatural events and to learn lessons and get messages from the life experiences of distinguished persons like *dervish*, *veli*, intellectuals and *erens*. Stories concerning their lives were handed down from generation to generation during the reign of Ottoman Empire occupying a special place in the minds of people, and gaining different variants in the course of time. They were a kind of symbol representing the unity, courage and the consciousness of being a state. Sepetçioğlu regards, organizes and even forms these legends not as a folklore researcher but from a perspective of a story writer.

Key Words: Mustafa Necati Sepetçioğlu, legend, account, mythological legend, dervish, veli, evliya.

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi Böl. Öğretim Üyesi / Erzurum, e-posta: ogunduz@atauni.edu.tr

M. N. Sepetçioğlu'nun 'Büyülü Dünya'sından 'Büyük Türkiye Rüyası'na

Çağımızın Dede Korkut'u olarak anılan Mustafa Necati Sepetçioğlu, Türk ve İslam tarihinden derlediği efsaneleri ilk kez 1967 yılında *Türk-İslam Efsaneleri* adıyla sonra 1972 yılında *Bir Büyülü Dünya ki* adı altında yayımladı.¹ Amacı, romanlarında yöneldiği Türklüğün Anadolu'ya açılışının arkasındaki iradeyi ve sırrı, cihangir bir ulus olduğumuzun güvencini ve dayandığı değerleri vermektir. Farklı bir söyleyişle o, bugün kimlik bunalımı yaşayan, şablon sözlerle hayat görüşünü belirleyen gençliğe / yeni kuşağa ulusumuzun sahip olduğu değerleri ve bu değerlerin arkasındaki sırları söz konusu efsane ve tarihsel öykücüklerle ve onları kurmaca metnin dünyasına taşıyarak ölümsüzleştirdi.

Efsaneler, toplumun genel belleğidir, kişiliğini ve kimliğini yansıtır. Ancak sebep sonuç ilişkisine dayalı tarih anlatısından farklıdır. Efsane anlatısında temel amaç, olağanüstü olayları nakletmek değil; derviş, veli, ermiş, arif, eren, ya da bacı, bacıyan-ı rum, hatun.. adını verdiğimiz özel kişilerin yaşam serüvenleri çevresinde oluşan öykülerden ders çıkarmak ve alınması gereken bu dersleri belleklere kazımdır. İşte *Bir Büyülü Dünya ki* adlı eser, bu görevi üstlenmiştir. Ömer Lütfi Barkan'ın "Kolonizatör Türk Dervişleri" (Barkan 1942) adını verdiği, kendilerine Horasan Erenleri de denilen "delişmen tabiatlı ve garip davranışlı" bu dervişler, ahiler, alp-erenler, abdallar, babalar, Anadolu'nun ve Rumeli'nin Türkleşmesinde, İslamlaşmasında ve anayurt kimliğini kazanmasında olağanüstü görevler yaptılar; bir yandan dağ başlarını, çorak ve ören yerlerini, sınır boylarını yurt edinerek güvenliği sağladılar, bir yandan da bu yerlerde kolonileşerek pişmemiş gönülleri sevgi, hoşgörü ve özgecilikle yoğurdu ve olgunlaştırdılar.

Sepetçioğlu, kitabının sunuş bölümünde çağımızda tedirgin olan ve rotasını şaşırılmış insanın huzuru maddede değil inançlı olmakta bulacağını, bu düşüncesinin insanlarda ilk anda "olmazlık duygusu uyandıran" efsane ya da menkıbelerde bulunduğunu; söz konusu menkıbelerin büyük bir bölümünün halktan geldiğini / halk muhayyilesinin ürünü olduğunu, halkın zevkini ve yüzyıllar içinde oluşan deneyimini yansıttığını, böylece okuyanları yüzyıllar öncesine götürdüğünü söylemektedir. Ne var ki bu değerli ürünlerden pek çoğunun yer altında çıkarılmayı bekleyen değerli madenler gibi yazıya dökülmediğini bu yüzden bu günün insanı "halkın vazgeçilmez malı olarak kalmış ruh zenginlikleri olan türküler(den), masallar(dan), destanlar(dan),

1 Alıntılarda ve değerlendirmelerde *Bir Büyülü Dünya ki*, (Akran Yayıncılık İstanbul 1990) baskısı esas alındı.

efsaneler(den)" ve onların taşıdığı değerlerden yeterli olarak yararlanamamıştır.

Sepetçioğlu'na göre "efsanelerin olmazlık duygusu uyandıran yanları, inanmayı zorladığı ve güçleştirdiği için en zayıf tarafları değil, aksine en güçlü yanları"dır. Kaldı ki günlük bunalımların ötesinde insanlar, bu türden efsanelerle bir yandan kendilerine bir ders çıkarırlarken, öte yandan kendilerini eğitecek ve nefis terbiyesinden geçeceklerdir. Sonuçta günümüz insanı, daha çok kendilerini aydın sayanlar, bu menkıbelere gülmek yerine düşünmenin daha uygun olacağını anlayacaklardır. Zira Malazgirt Savaşıyla Anadolu'ya yayılan Türk akını, idarecilerinin adalet üzerine kurulu yönetimleri, Horasan erenlerinin saf inançları ve özgecililikleriyle gönüllerde kök salarken; Büyük Türkiye rüyası adım adım gerçekleşmiştir. İşte Sepetçioğlu bu mucizeyi gerçekleştiren ve bu yabancı toprağı "avuç avuç vatanlaş(tıran)" efsaneleri bir folklor araştırmacısı olarak değil, bir öykücü gözüyle görmüş, düzenlemiş ve hatta kurgulamıştır. Nitekim Sepetçioğlu, kimi efsane ve menkıbelerin sunuş bölümlerinde Anadolu'da gezip dolaşarak "ak pürçekli nineler"den ve "ak sakallı dedelerden dinle(diği), bu menkıbelerin "orasını burasını onarıp şurasına burasına bir şeyler ekleyerek" yeniden kurguladığını söylemesi metnin kurmaca niteliğine dair görüşümüzü doğrulamaktadır.

Toplam kırk beş parçadan oluşan bu menkıbe, öykü ve efsaneler konu bakımından da zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Bu öykülerin / menkıbelerin büyük bir bölümü Anadolu'nun Türkleşmesini ve İslamlaşmasını konu alan evliya menkıbelerinden oluşmaktadır. Yine bir bölümü, belli bir yere ve zamana aitse de bir bölümünde zaman ve yer belli değildir. Olayların geçtiği yer bakımından pek çoğu bugünkü Anadolu ile sınırlı iken bazıları da bugün Türkiye sınırları dışında kalmış Nahcivan, Bakü, Kerkük, Bağdat, Musul, Kufe, Sofya... gibi Osmanlı coğrafyasında geçmektedir. Bu öykülerden Gazneliler, Abbasiler, Dört Halife dönemi gibi konusunu İslam tarihinden alanlar ile Osmanlı tarihinin çeşitli dönemlerine ve Türklerin Müslüman oldukları, Anadolu'ya ayak bastıkları, Anadolu'yu Türkleştirip İslamlaştırdıkları dönemlere ait olanlar da önemli bir yekun tutmaktadır. Bunların dışında efsanevi ün kazanmış insanların çevresinde oluşmuş öykülere, modern ve romantik bir hâl almış mitlerden oluşmuş öykülere, Mevlana'nın Mesnevi'sinden alınmış öykülere ve efsanelere de yer verildiği görülmektedir.

Söz konusu efsaneleri; yer ve kişi olarak da türbeler üzerine söylenenler, çobanların, yoksul, sakat ve halk arasında meczup olarak bilinen kişilerin yaşadıkları yerlerle ilgili olanlar, hamamlar üzerine söylenenler, keramet sahiplerine ait menkıbeler, köylerle, düzlüklerle, nehir ve ırmaklarla, taş ve ka-

yalarla, dağ ve tepelerle ilgili efsaneler olarak da kümelendirmek mümkün. Ancak efsane ve öykücükleri asıl önemli kılan içerikleri ve verdikleri mesajlardır. Şöyle ki ekmeğe aşırı saygı gösterdiği için malları katlanarak artarlardan (*Ekmeğe Saygı*), savaş sırasında askerlerimize yardım eden ermişlere; peygamberin yol göstermesinden / manevi ve gizli güçlerden (*Çanakale'ye Giden Top, Magosa'da Bir Er Vardı Uykusuz, Marmaris'te Sarıca Ana, Mehmetçik*), adil, merhametli ve Kur'an'a saygı gösteren yöneticilerin savaşta galip geleceğine (*Zafer Kiminledir, Osman Gazi'nin Uykusuzluğu*); Balkanlarda yaşanan Bulgar kıyımından (*Yurdum ve Tanrım İçin*), yoksula ve düşküne kötü davranışları için felakete maruz kalan belde halkına (*Kayseri Üstünde Sıcak Bulutlar*); yoksula, sıkıntıda olan kişilere yardım ettiği için Tanrı katında yücelenlerden (*Zile'de Eda Edilen Hac, Bir Kısırak Uğruna*), özgeci davranmanın erdeminden ya da sahip olduklarıyla yetinmenin erdemine (*Uzun Saplı Kaşıklar*); zulme uğramış saf inançlı kişilerin korunacağından ya da ahlarının yerde kalmacağından (*Yurdum ve Tanrım İçin, Demir Parçasına Yazılan Yazı*), nefis mücadelesinin zorluğuna (*İki Horasanlı, Şehirdeki Evliya, İçi Altın Dolu Kuşak*); kibirli ve benlikli ya da görev ve sorumluluklarının farkında olmayan yöneticilerden, erdemli ve özgeci davranışlarıyla ders veren velilere (*Senirkent'te Engel Tepesi, Elimizdeki Cennet, Laleli Baba, Amasya'da Yeşilirmak*); eğri ile doğrunun asla bir arada bulunamayacağından ya da uzlaşamayacağından (*Dostluk Yılan Oldu*), ünlü kişilerin ya da sanat adamlarının hoşgörüsünden ve görevlerindeki titizliklerine (*Süleymaniye'nin Eğri Minareleri, Bir Şeyh Şarap İkti*); işçilerin temizlenmeleri için cami inşaatı yanına hamam yaptırma motifinden, işçilerin aldıkları ücreti hak etmek için gösterdikleri çabalara (*Kırsız Taşlar*); Tanrı katındaki mertebesinin farkında olmayan yoksul, ama saf bir inanca sahip ermişlerden (*Sular Orda Burun Oldu, Yunus Emre Sofrası, Tanrı Şanınca, Benden Başkası Yanmasın*), yoksul ve sakat kişilerin dualarının kabul olacağına (*Sular Orda Burun Oldu, Bir Şimşek Gülümsedi, Tanrı İçin Söylemek*); gönül dostu kişilerle dini şekilcilikten ibaret olarak gören zahitlerin karşılaştırıldığı menkıbelerden (*Şükredenler, Dünyanın Gölgesi, Demircinin İnsanları, Elimizdeki Cennet, Benden Önce Girenlerdir*), atasözlerinin ve bazı sözcüklerin (*Anadolu*) dayandıkları öykülere (*Kader Efendi, Talih Ağa, Arapoğlu, Anadolu Sütü*); bir bölgedeki bolluk ve bereketi simgeleyen ermişlerden (*Munzur Suyu Süt Akmış*), sevenleri birbirinden ayıran ailelerin uğrayacakları felaketlere (*Yığın Dibiindeki Kadın, Kavak Kavaktan Uzundur*); hastaya, yoksula, düşküne yardım etmenin hiçbir değer ile ölçülemeyeceğinden (*Bir Kısırak Uğruna*), cimriliğin ve Tanrıya adanan adağın / verilen sözün yerine getirilmemesi sonucu yaşanan yıkımlara (*Kurban*); Hristiyanlığın özünü ve saflığını kaybettiğinden ve İslamın Tan-

rı katındaki üstünlüğünden (*Cehennemde Cüppeler*), Müslümanın iyimser ve hoşgörü sahibi olmasının gereğine (*Çirkindeki Güzellik*); ve Ehlibeyte saygı göstermenin peygamber sevgisiyle eşdeğer tutulacağına (*Kufe'de Kalan Son Ceylan*) kadar Anadolu'yu ve Anadolu insanını Türk-İslam potasında yoğuran her insani konuya değinilmiştir.

Öykü ve efsanelerde yer alan bu ermiş ve yüce gönüllü kişilerin ortak özellikleri; yoksul, kimsesiz, bedenen kusurlu hatta yarı meczup olmaları, kendilerini yeri geldiğinde toplumun kurtuluşu ve ortak çıkarları uğruna feda etmeleridir. Güçlünün değil ezilenin yanında yer alırlar. Gerekirse ölmek pahasına doğru bildiklerini söylemekten çekinmezler. Namusludurlar, sıra dışı olmalarına karşın törelere ve kurallara bağlıdırlar. Küçük çıkarlar karşılığında kişiliklerinden, düşüncelerinden ve ilkelerinden ödün vermezler. Yüce gönüllüdürler. Her şeyden önemlisi saftırlar. Ermiş oldukların farkında bile değildirlar. Değerleri genellikle ölümlerinden sonra anlaşılır. Garip gelir garip olarak göçerler. Dünya malında gözleri yoktur. Sade, gösterişsiz ve iddiasız bir yaşam sürdürürler. Tanrı ile teklifsiz konuşur; dini şekil olarak değil gönül işi olarak benimserler. Bu yüzden dinsel törenlerde, ayinlerde pek görünmezler. Toplum, bu kişilere verdiği yardım ve değer oranında başarılarına gelecek çeşitli musibetlerden kurtulur. Anadolu'nun vatan olmasının hamurunda işte bu yoksullara, meczuplara, aciz ve zavallı kişilere değer veren onları koruyan o yüksek ruh vardır.

Bu öykülerin/menkıbelerin/efsanelerin buluştukları ortak nokta, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması yolunda yapılan özverili çalışmalara, yüce gönüllü kişilerin saf inançlarına, karşılıksız verme, özveri, özgecilik, şartlar ne olursa olsun doğruluktan ayrılmama, yalan söylememe, emanete hıyanet etmeme... gibi insanın erdemine, yüce gönüllüğüne hizmet eden davranışlara yer vermiş olmalarıdır. Nitekim söz konusu öyküler / efsaneler, Osmanlı coğrafyasında dilden dile söylenerek, gelişerek, farklı varyantlarıyla zenginleşerek bir yandan insanların gönüllerine yerleşip onları kazanırken; bir yandan da birliğin, dirliğin ve ulus olma bilincinin uyanmasında önemli görevler üstlendiler. Bir halk bilimi araştırmacımızın da yerinde tespit ettiği gibi "Anadolu baştanbaşa efsanedir. Halkımızın engin muhayyilesi, az çok bir şekle sahip olan her taş yığını için güzel hikâyeler ortaya koymuştur. Günlük hayatın pek çok galesi bu efsanelerde ifadesini bulmuş, Anadolu'nun mert insanları, zaman zaman teselliye bunlarda aramışlardır." (Sakaoğlu 2003).

Sözünü ettiğimiz bu efsaneleri değerli kılan bir başka husus, Sepetçioğlu'nun üslubu ve kullandığı dilidir. Hatta denebilir ki bu üslup, efsaneleri yer yer anonim olmaktan çıkarıp bireyselleştirmekte ve kurmaca

metin formuna sokmaktadır. Metinlerin bu özelliği kazanmasının temelinde Sepetçioğlu'nun sevecen kişiliği ve kurmaca dünya oluşturmadaki yeteneği vardır. Zira o, bir sevgi adamıydı bir insanın önce milletini severek yücelebileceğini, gerçek bir aydın olabileceğini bu efsanelerle öğretmeye çalıştı. Kendisiyle yapılan bir masa başı konuşmasında edebi eserin ana malzemesinin dil olduğunu, dilin ise gelenekten beslendiğini; gelenekten yani kökten uzaklaşıldığı ölçüde filizlerin çürüyeceğini ya da kuruyacağını, sağlıklı meyveler veremeyeceğini söylemektedir. Ona göre "Türkçe gibi bir görkemli dünya dili Türk romanını dokumanın ilk ve tek şartıdır." Bu görüşünü aynı zamanda sanatçı olmanın bir gereği olarak sayar. Nitekim aynı görüşmede "Sanat adamı bir emsalsiz sırça köşk" olduğunu, "kondurulduğu yurdunda o yurdu güzelleştirmek için" çaba göstermesi gerektiğini, "devletin daha güçlü, daha yapıcı, daha var edici olabilmesi için" eskiyi yıkmadan yenilestirebileceğini, sanatın ise "yurt ile bütünleş(tiş)i", ulusun değerleriyle bütünleştiği, devletine yön verdiği ölçüde "kutsallaş(abileceğini)" söylemektedir.

Sepetçioğlu bu tavrının gereği olarak metinleri bir efsane ya da menkıbe üslubuyla anlatmaya özen gösterir:

"Gizli haberleri veren ve bilinmeyenleri dilden dile anlatan cümle ulu bilinen kişiler şöyle anlatır ki..." (*Çirkindeki Güzellik*, s. 9).

"Yılların birinde Kayseri halkı neye uğradığını şaşırmişti. Kayseri Kayseri olalı; Kayserili Kayseriliğini bildi bileli böyle olmamıştı; böyle yanıp kavrulmamış, böyle bir damla suya hasret kalmamıştı" (*Kayseri Üstünde Sıcak Bulutlar*, s. 52).

"Raviyan-ı ahbar ve nakılan-ı esrar olanlar şöyle rivayet ederler ki, bir zamanlar neresi olursa olsun Allah'ın dağlarından ve yaylalarından birinde bir er kişi yaşıyordu., ermiş kişi..." (*Tanrı Şanıncı*, s. 11).

Kimi zaman secili ve aliterasyonlu bir anlatımı benimser:

"Namazında, niyazında; Allah'ını tanır, peygamberine inanır, günlerini ve gecelerini ibadetle geçirir insanlar yaşardı bu köyde. Tanrı yolundan sapanları, şeytana kol olup öz nefesine tapanları hoş görmezlerdi" (*Tanrı Şanıncı*, s. 11).

"Nasıl gördü , nerde gördü ise, artık orası bilinmiyor, bir yerde Ak Kavağı görmüş. At ayağında öfke, âşık gönlünde yufka olur derler, bir gezgin Hak âşığı da Ak Kavağı görür görmez vurulmuş. Vurulmuş ki ne vurulmuş, hem de nasıl vurulmuş? Gözü başka bir şey görmez, dili başka bir şey söylemez olmuş; Ak Kavak der de bir daha özge söz istemez imiş" (*Kavak Kavaktan Uzundur*, 134).

Kimi zaman bir masal diliyle şöyleşir: "...Bildiklerinde ve anlattıklarınca Veli Baba, çok yıllar önce Doğu'dan... yiğitlerin harman, güzelliklerin seyran ve velilerin devran olduğu Horasan Elllerinden gelmişti" (*İki Horasanlı*, s. 15-16).

Kimi zaman simetrik cümlelerle metne şiirsel bir hava katar:

"Yıllar yılı bu böyle sürüp gitti. Yıldızsız geceleri bir nice yıldızlı geceler; aysız karanlıkları bir nice ay ışıklı gece aydınlıklar takip etti. Yeller yelligünce esti; ağaçlar ve yaprakları eskitti... Eskiyen ağaçlar sel yataklarını ve kayaları eskitti, eskiyen sel yatakları ve kayalar bir başka türlü yenilendi. Bu arada, insanlar da eskidi; eskiyen insanlar da bir başka türlü yenilendi." (*Tanrı İçin Söylemek*, s. 42).

Kimi zaman Dede Korkut dili ile anlatır:

"...Mutsuzlukla mutluluk arası o yerde –o yüce dağ doruğunda– ay, en güzel ışıklarını dökerken yeryüzüne, o küçük adam içini Tanrı'ya açtı; dedi ki: 'Yücelerden yücesin, kimse bilmez nicesin, görklü Tanrı, şanı yüce güzel Tanrı, bunca yıldır insanlar ve senin yarattığın cümle mah-luk için çaldım.'" (*Tanrı İçin Söylemek*, s. 42).

Hatta zaman zaman seçilmiş kişilerini Deli Dumrulvari Tanrı ile teklifsiz konuşturur:

"*Bir Şimşek Gülümsedi* öyküsünde uzun süre kuraklık çeken Kepez köylülerinin yardımına sakat bir çoban yetişir. Bu bedensel bakımdan kusurlu çobanın Tanrı'ya yakarması teklifsiz ve samimidir. Çoban "sağlam gözünü açıp gökyüzüne baktı; sağlam elini gökyüzüne uzattı ve sağlam ayağıyla toprağa sımsıkı bastı: "Tanrım!..." dedi; 'Yüceler yücesi Tanrım, öfkelenirime beni, yetti artık; şimdi gidip senin ne ulu, ne affedici ve ne büyük bir koruyucu olduğunu herkese yayarım. O zaman sana ibadet eden bulamazsın... yağdır yağmurunu yoksa?..." (*Bir Şimşek Gülümsedi*, s. 48).

Kimi zaman bir anı ile başlatır. *Munzur Suyu Süt Akmış* efsanesinde yazar Kemaliye'nin Başpınar Köyü civarında gezerken yaşlı bir köylü bu efsaneyi anlatır. Köylü yöresel ağızla yazarı bir başkasına yönlendirir: "Deh orda, bir civere içimi git bir taş durur görürsün, orda benden beter biri var, ona sor" dedi (s. 149). Efsaneyi anlatan köylünün tasviri de ilginçtir: "Adam diyorum ben, siz gözünüzde birkaç bin yılı pamuk pamuk yumuşatın; kaya kaya dişleyip parçalayın... sonra etlerin en sıcakını topraklaşmış mübarek bir deriyle kemiklere sarın... Tarif edilen adamı görürsünüz" (*Munzur Suyu Süt Akmış*, s.151).

Aynı metnin devamında Munzur Babayı da o sevecen, sıcak üslubuyla betimler: "Bana Munzur'u anlattı; Munzur Baba'yı... O boynu bükük, gözü sevmekten yorulmuş ve yüzü insanlara eğik o Türkmen babasını, o en eski Oğuz erini... benim ve senin mayanda var olanı gülüm" (*Munzur Suyu Süt Akmış*, s. 151).

Ama çoğu zaman sanatlı bir üslup kullanmayı benimser ki metinlerin ayırıcı vasıfları buradan gelmektedir: "Irak güneşi, son ışıklarını kararan akşam bulutlarına vermişti; durgun bir esmerliği yalabuyan son gün ışıkları, Bağdat

üstünde uzak bir hüznün sıkıntısını dokuyordu. Müezzinin gür sesinde akşam ezanı, hüznü ve sıkıntıyı parçalamak isteyen bir yükselişle göğe ağıyordu” (*Demir Parçasına Yazılan Yazı*, s. 28).

Sepetçiöđlu'nun *Bir Büyüü Dünýa ki* adlı eseri ile ilgili değerlendirmemi onun efsanelerin toplumdaki yapıcı ve birleştirici özelliğini vurgulayan cümleleriyle sonlandırayım:

“Efsane deyip geçmeyiniz. (...) Efsaneler sevmeyi öğretir... Efsaneler, insanın insana yüreğini verişidir, el uzatışıdır. Sevmek dururken niçin nefret? Birlik varken niçin bölünmek? Kardeşin kardeşe düşmanlığı, tek bir yönde düşünüp ötekini kötülemek; iftira, fitne, fesat niçin? Ve bütün bunların en son pişmanlığı –duyulabilirse eğer– daha mı güzel? Sevmek, ezelden de ezel; sevmek, o içimizdeki –ama çoğumuzun hissetmekten korktuğu– o sımsıcak, yumyumuşak, o pamuk gibi ap-ak el... Sevmek, en güzel! Neden herkese uzanmıyor?” (*Bayram Sabahları*, s. 192).

Kaynaklar

Barkan, Ömer Lütfi (1942), “İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, *Vakıflar Dergisi*, II.

Sakaoğlu, Saim (2003), *101 Anadolu Efsanesi*, Ankara.